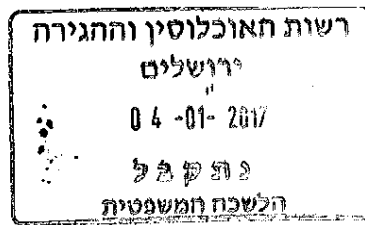

מסלול
לינין סרי

ערר 16-2150
קבוע ליום 7.3.2017

בפני בית הדין לעררים בירושלים

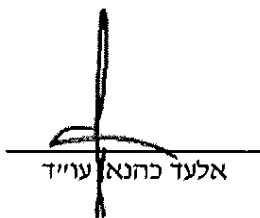
העורר: **אדם אחמד Adam Ahmed, 4628/77758**
ע"י ב"כ עוה"ד נמרוד אביגאל ו/או עוה"ד אלעד כהנא ו/או מר
עידן מולדבסקי

המשיב: **משרד הפנים – רשות האוכלוסין, ההגירה ומעברי הגבול**
ע"י ב"כ מנציגות רשות האוכלוסין וההגירה

בקשה בהולה מטעם העורר

1. כזכור, עניינו של הערר במבקש מקלט סודאני מחבל דרפור, אשר ממתין שנים ארוכות להכרעה בבקשתו למקלט. ביום 2.11.2016 ביקש העורר להורות למשיב למסור לבית הדין ולעורר את חוות דעתו בעניינם של מבקשי מקלט מדרפור. בתשובתו מיום 13.11.2016, הודיע המשיב בלקוניות כי אין חוות דעת כאמור.
2. אלא שבניגוד להודעת המשיב, וכפי שהתפרסם היום בעיתון "ידיעות אחרונות", חוות דעת כאמור נכתבה כבר לפני שנתיים על ידי יחידת הטיפול במבקשי מקלט אצל המשיב, והיא **מצורפת לבקשה זו**. לכתבה בעיתון "ידיעות אחרונות" ראו: <https://goo.gl/7gV1As>
3. כותרתה של חוות הדעת, אשר כתובה על נייר הלוגו של יחידת הטיפול במבקשי מקלט, היא: **"חוות דעת בנושא טיפול בבקשות למקלט של נתיני הרפובליקה של סודן שמוצאם מחבל דרפור"**, ובה מופיעה סקירה נרחבת אודות רצח העם בדרפור, ומשפט משווה המתאר כיצד מדינות העולם מכירות מדרפורים כפליטים מבלי לבחון את בקשותיהם באופן פרטני.
4. מסקנתה של חוות הדעת היא כי: "מבקשי המקלט הדרפורים, ובפרט אלה מהשבטים הלא-ערביים [כגון שבט זגאוה לו משתייך העורר, כפי שמתואר בחוות הדעת – הח"מ] עלולים, בסבירות גבוהה, לחוות רדיפה בשוכם למדינת מוצאם. רדיפה זו תבוא על רקע גזע (השתייכות לקבוצה אתנית) ו/או ייחוס של דעה פוליטית".
- בהמשך, מובהר כי: "בניגוד לטענותיהם של מבקשי מקלט דרפורים שמוצאם מן השבטים הלא ערביים, יש לבחון טענותיהם של מבקשי מקלט מחבל דרפור שמוצאם מאחד השבטים הערביים באופן פרטני בהתאם לקורותיו במדינת מוצאו".
5. דהיינו, שלפי חוות הדעת יש להכיר בדרפורים שמוצאם מן השבטים הלא-ערביים (בהם העורר) כפליטים, אף מבלי לבחון את טענותיהם באופן פרטני, וזאת יכול היה המשיב לעשות כבר לפני שנתיים.
6. אשר על כן, מתבקש בית הדין הנכבד להורות למשיב לבוא ליתן טעם מדוע לא יפעל בעניינו של העורר בהתאם לחוות הדעת האמורה.
7. כמו כן, מתבקש בית הדין הנכבד להורות למשיב להבהיר האם הגורם אצל המשיב אשר הודיע לבית הדין כי אין חוות דעת ביום 13.11.2016, היה מודע לקיומה של חוות הדעת המצורפת, ואם כן, כיצד הוודעה מתיישבת עם קיומה של חוות הדעת. ובפרט: האם חוות הדעת האמורה הובאה בפני שר הפנים, האם נעשה בה או בחלקים ממנה שימוש במסגרת המלצות הוועדה המייעצת ואם לא, האם קיימת אצל המשיב חוות דעת עדכנית יותר.

8. בשם לב לאופן בו השיב המשיב לבקשה מיום 2.11.2016, מתבקש בית הדין להורות למשיב להשיב לאמור בבקשה זו בתצהיר.

אלעד כהנא עו"ד

נמרוד אביגאל, עו"ד
ב"כ המבקש

עידן מולדבסקי
היום, 3.1.2017

חוות דעת בנושא סימול בבקשות למלט של נתיני הרפובליקה סודן שמוצאם

מחבל דרפור

א. על הסכסוך האתני בחבל דרפור שב־רפובליקה של סודן – רקע כללי

סודן וחבל דרפור

1. סודן היא רפובליקה פדראלית הנשלטת על ידי "מפלגת הקונגרס הלאומי" (NCP National Congress Party –) שעלתה לשלטון בהפיכה צבאית בשנת 1989.¹ המדינה, שחדת השלטת בה היא האסלאם מורכבת מ-17 מחוזות (או מדינות מחוז) עצמאיים, ועם זאת נשלטת באופן מוחלט על ידי הנשיא עומאר חסן אחמד אל – באשיר, המשמש גם כראש ממשלה, כרמטכ"ל, כנשיא בית המשפט העליון וכמפק"ל המשטרה מאז חודש אוקטובר 1993. בשנת 2005 שולבה בממשלה תנועת המורדים הדרום סודנית "הצבא/התנועה העממית לשחרור סודן" (SPLM/A) ובכך נסתיימה מלחמת האזרחים, אך עם הקמת מדינת דרום סודן העצמאית בשנת 2011, פורקה ממשלת האחדות והכוח רוכז שוב בידיהם של אל באשיר וחברי מפלגתו.
2. חבל דרפור שבמערב סודן הוא מקום מושבם של כ-65 שבטים אשר נבדלים לשתיהם קבוצות עיקריות:² השבטים הערביים והשבטים הלא-ערביים (או ילידים אפריקאיים). השבטים הערביים הם: טאישה, סאלאמאט, בני חלבה, קבביש, בני חוסיין, טרגים, האוואזמה, מבריה, זיאדיה, קאוואלה ורוינאט (רשימה חלקית). השבטים הלא-ערביים הם: פור, זגאווה, מאסאליט, דינקה, מידוב, ברטי, בידיאט, גולח, קבקה, מראיט, מימה ופאלאטה (רשימה חלקית).

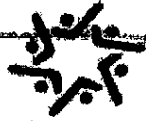
¹ על פי אסופת מקורות מידע בחוצאת מרכז המחקר האוסטרי: Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation (ACCORD), *Darfur: COI Compilation*, July 2014.

<http://www.refworld.org/docid/53ce74e64.html>

² על פי המדריך האופרטיבי בחוצאת ממלכה המאוחדת משנת 2012: United Kingdom: Home Office, *Operational Guidance Note: Sudan*, August 2012, Sudan OGN v 17.0, <http://www.refworld.org/docid/4fe98ac32.html>.

מדינת ישראל
State of Israel

רשות האוכלוסין
וההגירה
Population and Immigration
Authority

יחידת הסיפול
במבקשי מקלט
Refugee Status
Determination unit

השבטים הלא-ערביים הדומיננטיים

3. הקבוצה האתנית הגדולה ביותר בחבל דרפור היא שבט הפור (Fur), המונה למעלה מ-700000 איש, הקלאים ברובם, המשלבים מנהגים אפריקאיים מסורתיים עם דת תאטלאם³.
4. שבט תזאג'האווה (Zaghawa) מונה למעלה מ-170000 איש, מרכיב מיושבים בצפון ובמערב חבל דרפור, על גבול צ'אד, אך גם במחוז קורדופן (Kordofan) ועוסקים למחייתם בעיקר בגידול גמלים ובקר. כפרי הזגאווה היו בשנת 2003 מטרה עיקרית להפצצות אוויריות ואנשיו ברחו לוואדיות, ערצו נחלים, או שנמלטו למדינה השכנה צ'אד.
5. שבט המאסאליט (Masalit), מונה למעלה מ-350000 איש בסודן ומקום מושבם במערב ובדרום חבל דרפור. אנשי השבט עוסקים בחקלאות ורבים מהם שימשו בעבר חיילים ושוטרים בממשלת סודן. כשהחל הקונפליקט בדרפור, רבים מהם עזבו את משרותיהם משום שיתוף הפעולה של הממשלה עם מיליציות ערביות וחצטרפו לתנועות חמודות "צבא שחרור סודן" (SLA: Sudan Liberation Army) ו"התנועה לצדק ולשוויון" (JEM: Justice and Equality Movement).

הרקע לסכסוך ואירועי מפתח 2003-2011⁴

6. הבצורת והרעב שחיכו באפריקה בשנות השמונים והתשעים של המאה הקודמת, הביאו לסכסוכים שבטיים על שטחי מרעה ומשאבים, ולהקמת כוחות מזוינים שחתאגדו על פי מוצא אתני-גזעי. בעוד ש-27 שבטים ערביים התאגדו למיליציה

³ מתוך אסופת מקורות המידע האוסטרית שהוזכרה לעיל.

⁴ חסרק נכתב באופן חופשי תוך שימוש במקורות המידע שלהלן: Thomson Reuters Foundation, Darfur Conflict. <http://www.trust.org/spotlight/Darfur-conflict>. BBC NEWS AFRICA. SUDAN PROPILE. :Conflict. <http://www.bbc.com/news/world-africa-14095300>. CNN. Cease-fire agreed in Sudan. Available at: <http://www.cnn.com/2004/WORLD/africa/04/08/sudan.cease-fire>. the new York times. Will We Say 'Never Again' Yet Again?. Available at: <http://www.nytimes.com/2004/03/27/opinion/will-we-say-never-again-yet-again.html>. African troops killed in Darfur". BBC News. 2 April 2007. Available at: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6517791.stm>. Security council report. January 2014 Monthly Forecast. Available at: http://www.securitycouncilreport.org/monthly-forecast/2014-01/sudan_darfur_3.php?print=true

שנודעה מאוחר יותר כ"גיאנג'אוויד", שבטים חלא-ערביים חקיימו מיליציות משלהם, שנודעו כ"התנועה לשחרור סודן" (SLM - Liberation Movement Sudan) המורכבת בעיקר מבני שבט ה"פורי" ושבט ה"מאסאליטי", ו"התנועה לצדק ולשוויון" (JEM) שתוזכרה לעיל) המורכבת בעיקר מבני שבט ה"זאג'אוויח", אנשי השבטים הללו, שנחקקו אל השוליים הפוליטיים והכלכליים מהו גם כנגד סירובה של ממשלת סודן למעול כנגד הפשיטות האלימות של המיליציות הערביות על כפריהם.

7. הקונפליקט בדרפור החל לתפוס תאוצה כאשר "צבא שחרור סודן" (SLA - Sudan Liberation Front) ו"התנועה לחירות ושוויון" (JEM - Justice and Equality Movement) תקפו מטרות ממשלתיות בתחילת שנת 2003 תוך שהאשימו את ממשלת סודן בהזנחת חבל הארץ דרפור וכדיחיקת הילידים האפריקנים לשוליים בהשוואה לאוכלוסיית השבטים הערבים.

8. ההתקוממות המזוינת בקרב קבוצות המורדים חלא-ערביות כנגד המדיניות המפלה והמקפחת של השלטון המרכזי, הערבי ביסודו הביאה את השלטון לקרוא לשבטים המקומיים להילחם במורדים. בעוד שבט ריז'ג'אט (Rizeigat) הערבי, המונה למעלה מ-330000 איש, והיה לנדבך משמעותי במיליציות הגיאנג'אוויד נענה לקריאה, והפך לכוח הנגד העיקרי בקונפליקט, שבטים לא-ערביים סירבו לקריאה. ממשלת סודן חימשה את המיליציות הערביות, שטקטיקת הלחימה העיקרית שלהם הייתה שריפת אדמות תושבי החבל ועקירת יושביו מבתיהם.

9. בשנת 2004 יזמה צ'אד, אשר ספגה את זרם הפליטים משכנתה סודן, מגעים דיפלומטיים אשר הובילו להסכם החומניטארי להפסקת אש בחודש אפריל בין ממשלת סודאן לחלק מכוחות המורדים.

10. המתקפות, הן של המורדים והן של הגיאנג'אוויד, נמשכו חרף הסכם הפסקת האש, ובעקבות כך חקים האיחוד האפריקאי (AU) "ועדה להפסקת אש". החיקף המאמיר של המשבר הוביל לדאגה בקהילה הבינלאומית, ומוכ"ל האו"ם דאג, קופי אנאן הזהיר כי הסיכוי לרצח עם בדרפור גבוה בצורת מפחידה. חיקף המערכה של הגיאנג'אוויד הוביל, למורת רוחה של הממשלה הסודנית, להשוואה לרצח העם ברואנדה. עיתונאים, עדים ומשקיפים עצמאיים העידו על מעשי זוועות הכוללים קטיעת איברים ורצח של אזרחים ואפילו של ילדים ותינוקות.

22. ביום 14 ביולי 2011 ממשלת סודן והתנועה לחירות וצדק (Liberation and Justice Movement) חתמו על "הסכם דוחא". ברם, בשנה זו עדיין התקבלו דיווחים על התגששות ישירות בין כוחות הממשלה ותנועות חמושות. עם זאת, מספר החרוגים שנרשמו כתוצאה מהחתנתגשויות ירד מ-1039 בשנת 2010 ל-342 בשנת 2011.

הסכסוך בדארפור – תמונת מצב עדכנית 2012-2014

23. בחודש פברואר 2012, כחלק מהסכם השלום, נשיא סודן השיק תכנית לפיתוח אזור המערב חרוך הקרבות של דרפור, לפיקוח על חלוקת העושר והכוח, לפיצוי נפגעי המלחמה בת 9 חשנים ולסיוע לעקורים לשוב לבתיהם.⁶ הנשיא הכריז על שחרורם של אסירים מקבוצת המורדים JEM, אך המחווה לא כללה את אסירי יתר תנועות המורדים אשר דחו את הסכם השלום.
24. במהלך שנת 2013 נותר המצב הביטחוני בדרפור חממך. חוסר היציבות באזור המשיך לגרום לעקירת תושבים מבתיהם בקנה מידה גדול. ביום 14 בנובמבר, משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטאריים דיווח כי למעלה מ-460000 איש נעקרו מבתיהם בדרפור בשנת 2013, יותר ממספר העקורים בשנת 2011 ובשנת 2012 גם יחד.
25. על אף הצורך העז בסיוע הומניטרי, הטילה ממשלת סודן הגבלות על פעילות ארגונים הומניטאריים הפועלים לסיוע באזור.⁷ דיווחים מחשנים האחרונות מדברים על מניעת גישה לרוב אזורי דרפור ואף על עובדי סיוע ומתנדבים שחותקפו. המכשולים שהציבה הממשלה בפני האו"ם וצוותי הסיוע, גרמו לצמצום ניכר בחיקוף הדיווחים על הפרת זכויות אדם ועל המצב ההומניטארי הקשה השורר באזור. על פי מידע מאת מחלקת המדינה של ארה"ב משנת 2013

⁶ על פי חדשות ה-BBC: Sudan: Darfur Regional Authority Launched, 8 February 2012. Available at: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-16942578>

⁷ על פי דו"ח IRIN משנת 2013: Integrated Regional Information Networks (IRIN), *Renewed fighting worsens Darfur crisis*, 19 April 2013, available at: <http://www.refworld.org/docid/518279324.html>

אודות מצב זכויות האדם בדרפור²⁶, ניכר שלטון חדיכוני והאנרכיה הקיימים באזור. בראש המדינה עומד הנשיא, שבדיני מרוכזות עיקר הסמכויות. הפרת זכויות אדם המורח מתבצעת על ידי הממשלה, בשיתוף פעולה עם כוחות תמליציה ובאח לידי ביטוי בעונש מוות ללא משפט, עינויים, ענישה אכזרית ולא סבירה, תנאי כליאה ומעצר בלתי סבירים, אונס, והאשמות וכליאות שווא ללא הליך משפטי חוג. כמו כן, דווח על המשך האירועים האלימים וההתקפות באזור דרפור, על הרג שרירותי בלתי חוקי המבוצע על ידי זרועות הממשלה והמיליציות הפועלות בשיתוף פעולה עמך, על "העלמה" ממניעים פוליטיים של השודים בהתנגדות לשלטון ופעילים בארגונים הומניטאריים, ועל שליח מוחלטת של חופש הביטוי ושל האפשרות להביע ביקורת כלפי הממשל.

26. מסף על כך, דווח על הפרת המורה של זכויות אדם, תבאה לידי ביטוי בכלאה שרירותית בהאשמות שווא באזור דרפור. בדו"ח מחלקת המדינה של ארצות הברית²⁷, מדווח על מעצרים ומאסרים שרירותיים, תוך הפרת המורה של זכויות אדם ומניעת הליך משפטי חוג. על אף שאינם חוקיים, מעצרים מסוג זה מתבצעים חדשות לבקרים על ידי גופי שלטון כגון המשטרה, משרד הפנים ומשרד הביטחון וכן על ידי מיליציות תג'אנאווידי, כולם פועלים ממניעים פוליטיים, תוך שהם חוסים תחת חגנה משפטית של החוק, המגן על מעשים שבוצעו במסגרת תפקידיהם הרשמיים.

27. עוד עולה מתדו"ח כי נחלי המעצר והטיפול בעצורים אינם מתיישבים עם עקרונות צדק וזכויות אדם בסיסיים. על אף שהחוקה הלאומית קובעת קיומה של מערכת משפט עצמאית, בפועל זו כפופה לנשיא ולכוחות הביטחון וניכרת שחיתות במערכת המשפט. בעוד תיאורטית החוק קובע קיומו של משפט חוג ומחיר, הלכה למעשה החליך המשפטי, ככל שהוא מיושם, מתבצע תוך שלילת עקרונות הצדק ופגיעה מתמדת בזכויות נאשמים.

²⁶ ראה: United States Department of State, 2013 Country Reports on Human Rights Practices - Sudan, 27 February 2014, available at: <http://www.refworld.org/docid/53284a6a3.html>.

²⁷ ראה: United States Department of State, 2013 Country Reports on Human Rights Practices - Sudan, 27 February 2014, available at: <http://www.refworld.org/docid/53284a6a3.html>.

28. גל העימותים האחרון שהחל בחודש פברואר 2014 הביא לעקירתם של מאות אלפי אנשים נוספים מבתיחם אל מחנות עקורים בדרפור ואל מחנות פליטים במדינות השכנות.

ב. הטיפול בבקשות למקלט של יוצאי חבל דרפור – סקירה עולמית

בריטניה, ניו-זילנד ואוסטרליה

29. בחינת מצב הטיפול באוכלוסיית מבקשי המקלט יוצאי חבל דרפור בפסקי דין מרחבי העולם¹⁰, מעידה כי המקרים שמגיעים לפתח בתי המשפט, הם לרוב מקרים בהם המבקש מעוּעַר על אי זיהוי כדרפורי או מקרים בהם מערכת המקלט קיבלה את זהותו של המבקש כדרפורי, אך קבעה שאין בכך די כדי להקים למבקש טענת רדיפה על בסיס היסודות הקבועים באמנת הפליטים. מאידך, בערעורים שהוגשו על החלטות אלה לבתי המשפט בבריטניה, בניו-זילנד ובאוסטרליה, קבעו בתי המשפט באופן ברור, כי די שלא הופרכה טענת המבקש בטוּע לזהותו כדרפורי שמוצאו משבט שאינו ערבי, בכדי להקים לו טענת רדיפה מצד שלטונות סודן, באמצעות או שלא באמצעות מיליציות הניאנג'אוודי, על בסיס גזע (קבוצת אתנית). בתי המשפט הפכו את החלטות הדחייה של מערכות המקלט או השיבו את הבקשות לעיון נוסף.

30. לא זו אף זו, רבות מן המדינות הדנות בבקשות למקלט של יוצאי חבל דרפור משתמשות ב"מדריך האופרטיבי לבחינת בקשות למקלט" בהוצאת הממלכה המאוחדת של בריטניה¹¹, וזה – באופן חריג – מורה על הענקה גורפת של מעמד פליט למי שמוצאו מאחד מחשבתים חלא ערבים (ילידים אפריקאיים) שמקורם בחבל דרפור. זאת, לאור פסק דין מוביל משנת 2009 (AA)¹², שבעקבותיו נקבע כי אין לאוכלוסייה נרדפת זו חלופת מגורים פנימית בתוך סודן:

¹⁰ לסקירת מקורות המידע המשפטיים, ראה נספח א' למסמך זה.

¹¹ ראה Sudan OGN v 17.0 updated August 2012 עמ' 3.10.14 :
https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/310188/Sudan_operational_guidance_2012.pdf

¹² לפסק הדין המלא ראה: <http://www.bailii.org.uk/cases/UKIAT/2009/00056.html>

The Tribunal established in AA (Non Arab Darfurians - relocation) Sudan CG [2009] UKAIT 00056. [...] that all non-Arab Darfuris, regardless of their political or other affiliations, are at risk of persecution in Darfur and cannot reasonably be expected to relocate elsewhere in Sudan. Therefore claimants who fall into this category will qualify for asylum.

31. באשר לטיפול באוכלוסייה זו במערכת המקלט של ארצות הברית, הרי שעל פי המיזע שזו מוסרת באופן רשמי ובלתי רשמי, בין השנים 2009-2014 רואיינו על אדמת ארה"ב ומחוצה לה לכל הפחות 7400 מבקשי מקלט שמוצאם מחבל דרפור. התכרה בפליטים בקרב אוכלוסייה זו עומד על למעלה מ-90%.
32. יוצאת דופן בנושא הטיפול במבקשי מקלט יוצאי חבל דרפור היא החלטת בית המשפט לענייני מקלט (CNDA) בצרפת. זו תמכה בקביעת מערכת המקלט הצרפתית, לפיה חרדיפה ממנה חושש מבקש מקלט משבט הזאגהאווח אינה נוגעת לאחד מן היסודות הקבועים באמנת הפליטים, אך עם זאת קבע בית המשפט שכיוון שאזור מגוריו של המבקש נמצא במרכזו של קונפליקט מזוין, ומפאת גילו הצעיר של המבקש, תוענק לו "הגנה משלימה". חשוב לציין בהקשר זה כי הזכויות המוענקות לחוסים תחת "הגנה משלימה" בצרפת¹³ הינן מפליגות וכוללות מעמד של תושבות ארעית, הנפקת תעודה מוחה ומסמך נסיעה, סיוע סוציאלי וקצבאות עד כדי הבטחת הכנסה בתנאים מסוימים.

ג. הטיפול בבקשות למקלט של נתיני הרפובליקה של סודן שמוצאם בחבל דרפור – המצב בישראל

¹³ ראה: Canada, Immigration and Refugee Board of Canada, France: Subsidiary protection and the identity and travel document (titre d'identité et de voyage, TIV): the rights of individuals granted subsidiary protection: how to obtain a TIV; the possibility of renewing a TIV when the bearer is outside France and the TIV has expired. 13 October 2006, FRA101741.FE, available at: <http://www.refworld.org/docid/45f147327.html> [accessed 17 August 2014]

33. מדינת ישראל הייתה בין המדינות הראשונות להכיר בפליטים מדרפור. בשנת 2007 שר הפנים דאז, מאיר שטרית, העניק מעמד פליט ל-600 נתיני סודן יוצאי חבל דרפור. מאז התחדשה החלטה זו על ידי חוראת שעה ומוזכה מבקשי מקלט אלה במעמד פליט עד חיום. יצוין, כי החלטת שר הפנים יושמה באופן גורף וללא בחינה פרטנית של בקשות המקלט.

34. מאז חוקמה יחידת הטיפול במבקשי מקלט ברשות האוכלוסין וההגירה ועד למועד חתימת מסמך זה, רואינו למעלה מ-500 מבקשי מקלט שטענו שמוצאם בחבל דרפור, ומבדיקה מדגמית של בקשות המקלט שהגישו עולה כי הפרופיל הכללי של מבקש המקלט הדרפורי הוא כדלקמן: כ-98% ממבקשי המקלט הינם גברים מתחת לגיל 40 (כאשר למעלה מ-40% מהאוכלוסייה הנבדקת היא מתחת לגיל 30). רובם ככולם שייכים לאחד מן השבטים הלא-ערביים (פור, מאסאליט, זאנחאוה, טאמה ואחרים). כ-70% ממבקשי המקלט טענו כי נמלטו מחבל דרפור בתחילתו של סבב האלימות שנמשך בין השנים 2003-2005 למחנה פליטים בתוך או מחוץ לסודן או עברו להתגורר בחרטום הכירה לתקופה מסוימת, ולא חוו רדיפה פרטנית מצד שלטונות סודן. מבקשי המקלט עזבו את סודן, רובם ככולם, באופן חוקי, באמצעות דרכון, במטוס או בספינה, וחשתנו לישראל דרך מצרים. מיעוט מבקשי המקלט חוזה מעצרים ו/או רדיפה שלטונית פרטנית בשל ייחוס ישיר של דעה פוליטית אופוזיציונית, בין היתר על רקע שיוכו האתני לשבטים שאינם ערבים.

35. ניתן, אם כן, לסכם כי הפרופיל הגנרי של מבקש המקלט שמוצאו מדרפור, הוא של אדם שנמלט מחבל דרפור בשל אירועים אלימים שפקדו את האזור בשנים האחרונות על רקע הטיהור האתני שמבצעת ממשלת סודן, באמצעות ושלא באמצעות מיליציות ה"ג'אנג'אויד", כנגד אוכלוסיית הילידים האפריקאיים (הלא-ערבים). מרבית מבקשי המקלט לא חוו רדיפה שלטונית פרטנית, כי אם חתקפות מאורגנות על רקע אתני-גזעי, בהן נספו קרובי משפחתם ואיבדו את רכושם ואת קורת הגג שלהם. חלקם שהו בחרטום הכירה כטרם עזבו את סודן, אם בשל אירועי אפלייה שחוו ואם מסיבות אחרות.

7. סיכום ומסקנות

36. חוות דעת זו מתייחסת לבקשות למקלט המוגשות על ידי נתיני סודן שמוצאם מחשבתים הערבים בחבל דרפור, ובפרט אלה שאינם נחשבים או רואים עצמם כערבים.

37. מי שהופלו ונדרשו אל השוליים בשנות השמונים והתשעים של המאה הקודמת, תפכו עם תחילת המאבק האלים לאויב בעיני השלטון, כזה שיש לחשמידו. ואכן, הכלים בהם השתמשה ומשתמשת ממשלת סודן בדרפור. בדומה לאלה ששימשו את הסרבים בקוסובו¹⁴ – עקידה בכוח, ביות, שריפת בתים וכפרים שלמים, מעצרים, הוצאות לחורג, אונס ועוד – הם כלים מובהקים של טיחור אתני, שמטרתו "ניקוי" תבל הארץ מילודים אפריקאיים (שאינם ערבים) וממי שנתפשים כאיום על השלטון. כפי שפורט בהרחבה לעיל, מצבם של בני השבטים שאינם ממוצא ערבי באזור דרפור מאופיין בסכנה מתמדת לחייהם ולחירותם. מעצרי שוא, תוך הפרת זכויות אדם ועקרונות דמוקרטיים, עניינים נעשה בלתי סבירה, ללא פיקוח וללא גישה לארגוני סיוע הומניטריים מתרחשים תדיר והן חלק בלתי נפרד מחייהם של בני שבטים אלה. בנוסף לשימוש בכוחות הביטחון הרשמיים וחלא-רשמיים, מפעיל השלטון המרכזי בסודן את השבטים הערביים המקומיים להשגת מטרותיו באזור. רבים מן השבטים הערבים בחבל דרפור מקיימים קשרים עם כוחות המיליציה המזוינים ולפיכך זוכים לגישה לכלי רכב ממשלתיים ולנשק כבד.

38. הטענות העולות מבקשות אלה הן כי מבקשי המקלט עלולים, בסבירות גבוהה, לחוות רדיפה בשום למדינת מוצאם. רדיפה זו תבוא על רקע גזע (השתייכות לקבוצה אתנית) ו/או ייחוס של דעה פוליטית המנוגדת לשלטון במקרים שבהם חווה המבקש אינטראקציה כלשהי (לרוב עיכוב, מעצר, מאסר וכיו"ב) עם הרשויות.

39. יצוין כי בהקשר של ייחוס דעה פוליטית המנוגדת לשלטון, על פי דיווח מאוגוסט 2013¹⁵, נחת זרועם של השלטון ושלוחותיו, מיליציות הג'אנג'אווד, אינה נחלתם

¹⁴ ראה *Ethnic Cleansing in Kosovo: An Accounting* U.S. State Department Report, December 1999

http://www.state.gov/www/global/human_rights/kosovoii/homepage.html

¹⁶ ראה: Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation (ACCORD), *Darfur: COI Compilation, July 2014*, available at: <http://www.refworld.org/docid/53ce74e6.html>

של שבט מאסאליטי, שבט מור והשבטים הלא-ערביים האחרים, אלא גם של קבוצות ערביות שאיבדו את תמיכת הממשלה, כגון שבט הסאלאמאט ממרכז דרומר שחשתיך בעבר למיליציות הג'אנג'אוויד. מבקשי מקלט השויכים לשבטים אלה, המוכיחים כי השלטון מייחס להם באופן אישי או לשבט ממנו יצאו, פעילות המנוגדת לסדר יומן של השלטון, עלולים לסבול בסבירות גבוהה, מחתעמרות המתגבשת לכדי רדיפה, על בסיס ייחוסה של דעה פוליטית.

40. המגיע לפעולות השלטון אל מול המורדים החמושים הוא גם היסוד לרדיפה חסנת על ידי מבקשי המקלט שנמלטו מאזור זה. זאת, היות והשלטון פועל כנגד מי שנתפש לכאורה כ"מורד" אם חשתיך בפועל למיליציות מורדים חמושים (דוגמת JEM, SLA וכ"ו), או רק לקבוצה האתנית התואמת, דהיינו - השבט המאפיין קבוצת מורדים זו (מור, זאנהאוה, מאסאליטי ואחרים).

41. כך או אחרת, על פי הסקירה המובאת לעיל, השלטון בסודן ושלוחותיו, המיליציות החמושות, רואים בכל מי שאינו "תומך" פעיל בפעולותיהם, קל וחומר מי ששייך לקבוצות האתניות הלא-ערביות, מטרה לגיטימית. לאור זאת, ניתן לחבין את שינוי הגישה שנבחר בסעיף בי לעיל בטיפול במבקשי מקלט מדפור ברחבי העולם: מתפישת לפיה מי שמוצאו משבט לא ערבי וחיה לכאורה קורבן "אקראי" לאירועים האלומים בדרפור מבלי לחוות מטרה ספציפית לרשויות בסודן, דהיינו - מבלי שחוכיה שנרדף פרטנית בעבר, אלו צפוי נחכרת לרדיפה בעתיד אם יממש חלופת מגורים פנימית (IFA) ברחבי סודן, לתפישת שחורשה באופן ברור במרבית מדינות העולם החל משנת 2009, ולאור פסק דין AA בבריטניה שחוזר לעיל, לפיה די שחוכיה מבקש המקלט כי מוצאו מאחד השבטים הלא-ערבים בדרפור כדי להקים לו טענת רדיפה על רקע גזע (קבוצה אתנית). פסק הדין שבעקבותיו שונו החנחיות לבחינת בקשות למקלט בבריטניה, קבע הלכה למעשה, שלא קיימת לאוכלוסייה המדוברת חלופת מגורים פנימית בסודן, ובכך הכיר בצורך להעניק לה חגנה תחת כנפי אמנת הפליטים.

42. קביעה זו זכתה למשנה תוקף בחלטות ובפסקי דין נוספים ברחבי העולם, ובאה לידי ביטוי באופן מובהק בהתבטאויות כמו זו של חבר בית הדין לעררים טרדוול (Treadwell) במקרהו של מבקש מקלט ששינה טענותיו תכופות ואף נמצא לא אמין בנוגע לקורותיו, אך לא חופרכה טענתו בנוגע למוצאו, כי די בכך כדי להכיר בו כמי שירדף על בסיס גזע:

One reason for the risk to the appellant is his race (ethnic-African, of the Qoran tribe, from Darfur). Other reasons may also exist, but it is not necessary to explore the matter further. The relevant Convention ground is race.

בכך, קיבע מסמרות בדירקטיבה הבריטית.

43. יצוין כי בניגוד לבקשות למקלט של דרמורים שמוצאם מחשבטים הלא-ערביים, יש לבחון טענותיהם של מבקשי מקלט מחבל דרפור שמוצאם מאחד מן השבטים הערביים, באופן פרטני בהתאם לקורותיו במדינת מוצאו ולמקורות המידע אודות יחס שלטונות סודן והמיליציות החמושות כלפי בני שבטו.

44. לא זו אף זו, באשר למבקשי מקלט מכל מוצא שהוא, שהיו מעורבים בדרך זו או אחרת בהפרות חמורות של זכויות אדם, פשעי מלחמה או פשעים נגד האנושות במסגרת אחת מן הקבוצות החמושות הפועלות בדרפור ובכלל, לרבות קבוצות המורדים שאינן מזוהות כערביות, הרי שיש לשקול הדרתם מהגנה תחת אמנת הפליטים.

נספח א' - פסקי דין מן העולם בנושא בקשות למקלט של יוצאי חבל דרפור בסודן

1. ברמנה. M.A.B. -v- Refugee Applications Commissioner & ors, 2014.

רקע לבקשת המקלט (הצגת מקרה): המבקש הוא בן, אזרח סודן, שמוצאו כתבל דרפור (שבת זאגהווח). המבקש טען כי עוב את מדינת מוצאו בגין פחד מרדיפה על ידי שלטונות סודן ו/או מיליציות האנגנווד, לאחר שבחתקפה על כפר מגוריו במרץ 2004 נחרגו רבים מקרובי משפחתו. המבקש העתיק את מגוריו בתוך סודן, אך עוב את מדינת מוצאו במאי 2005 משום התקפות חוזרות ונשנות על בני שבט הזאגהווח.

דין והחלטה: מערכת המקלט דחתה את בקשת המקלט משום שהחתקפה על כפר מגוריו של המבקש הייתה על רקע "חוסר שקט כללי בדרפור", ולפיכך הוגשה העתירה. בית המשפט קבע כי מערכת המקלט לא ציינה אם היא מקבלת את טענתו של המבקש להיות בן לשבט הזאגהווח, וכי מדובר בנושא שבלבנת בקשת המקלט, שכן לו התקבלה טענה זו, הרי שאין בה כדי לקבוע בחברה את מעמדו של המבקש, אך יש בה כדי לספק תשתית משמעותית של עובדות הנוגעות לבקשה.

The first [problem with the decision] is the failure to state whether or not it was accepted that the applicant was a member of the Zaghawa tribe. This was indeed a core part of the applicant's claim- If it was not believed, then it would appear that he had no case at all. If it was believed, that did not necessarily determine the issue of his status but it would provide a significant substratum of accepted fact.

תשתית עובדות זו היא, ככל הנראה, המידע תזמין אודות הקונפליקט בחבל דרפור בכלל, וזה הנוגע למצבם של בני שבט הזאגהווח בפרט. כמו כן קבע בית המשפט כי מערכת המקלט שנתה מחותית כשלא בחנה את הסכנה העתידית העפויה למבקש המקלט באם ישוב למדינת מוצאו, וקבעה תחת זאת כי המבקש "לא סיפק סיבה משכנעת לכך שיירדף

16 ראה: <http://www.bullii.org/le/cases/IEHC/2014/H6-1.html>

באופן אישי. לזיוז של בית המשפט, במצב עניינים כגון דא, שבו המבקש טוען
לחשתיכות לקבוצה נרדפת, אין למבקש סיבה לטעון לרדיפה פרטנית:

I also consider that the first named respondent fell into fundamental error in applying the wrong test. In my view, the phrasing of the sentence "The applicant has not provided any convincing reason as to why he, as an individual, would be a target ..." can only be read as conveying a view on the part of the writer that it was incumbent upon the applicant to provide such "convincing reasons". It would be quite different to say, for example, that the applicant did not "claim" to be such a target, in circumstances where his case was based on membership of a persecuted group. [...] It seems likely to me that the combination of these two errors explains the lack of any forward-looking assessment of future risk, since on the Commissioner's analysis that exercise would not have been relevant.

לאור האמור לעיל, ביטל בית המשפט את החלטת מערכת המקלט וחשיב את הבקשה
לעיון מחדש.

2. בריטניה, 2013, A.H.I-v- Refugee Appeals Tribunal & Ors,¹⁷

רקע לבקשת המקלט (הצגת מקרה): המבקש הוא בגיר, אזרח סודן, שמוצאו בחבל
דרפור (שבט מאראריט). המבקש טען כי עזב את מדינת מוצאו בגין פחד מפגיעה על ידי
שלטונות סודן ו/או מיליציות הגיאנגוויד, המבצעים רצח והורגים בבני שבטו בחבל

¹⁷ ראה: <http://www.bailii.org/ie/cases/IEHC/2013/H245.html>

דרפור תכופות ומוח שנים. המבקש טען כי נמלט ממדינת מוצאו ליוון בשנת 2003, אך שם נעצר והורחק ללב. בלוב נכלא וגם ממנה הורחק, ושב לכפר מגוריו בסודן. המבקש טען כי באוקטובר 2004, מיליציות הציאנג'וויד תקפת את כפר מגוריו. המבקש חוסיף כי הוא מאמין שכל בני משפחתו נספו וכי הוא עצמו נשבו ונכלא למשך שלושה שבועות, כמחלכט אף עונה. לאחר שנמלט שוב ממדינתו, הגיש בקשה למקלט בצרפת, אך בטרם זו נדונה, ומחשש שיגורש ליוון, עזב לאירלנד ובשנת 2005 הגיש בקשה נוספת למקלט.

דיון והחלטה: מערכת המקלט דחתה את בקשת המקלט בשל היעדר אמינות בעדותו של המבקש בנוגע למרבית טענותיו של המבקש אודות אירועי הרדיפה שתנוח לכאורה במדינת מוצאו. עם זאת, בית המשפט קבע כי בדומה למקרה שבפסי"ד M.A.M.A, חיות ומערכת המקלט לא קבעת כי אינה מקבלת את זכותו של המבקש (דהיינו, טענת המבקש באשר למוצאו משבט מאראריט בדרפור), היה עליה לדון בסכנת הרדיפה העתידית הצפויה למבקש באם ישוב למדינת מוצאו, ולו על בסיס השתייכותו לשבט הנייל.

לאור האמור לעיל, השיב בית המשפט את הבקשה לעיון בשאלת הרדיפה העתידית.

3. ניו זילנד, 2010, Refugee Appeal No. 76446, No. 76446, New Zealand: Refugee Status Appeals Authority¹⁸

רקע לבקשת המקלט (הצגת המקרה): מדובר בערעורו השלישי במספר של מבקש המקלט, שטען בערעורו הראשון שהוא וחוריו נתיני צ'אד שתתגוררו באופן בלתי חוקי בערב הסעודית ולא היו זכאים למעמד, ובערעורו השני טען שהוא שנולד לאמו מחוץ לנישואיה ולפיכך צפוי לחיים של קלון. מערכת המקלט דחתה את בקשותיו בעיקר בשל היעדר אמינות בעדותו. בערעור דן טען המבקש כי נודע לו שאביו המאמץ הוא למעשה אביו הביולוגי, האב הוא אזרח סודן בעל עבר של פעילות של התנגדות למשטר בסודן. המבקש טען שהוא חושש ממגיעה על ידי רשויות סודן בשל העבר של אביו וכן שהוא חושש שיגויס לצבא סודן ויאולץ להילחם בבני עמו (ובבני שבטו – קוראן) בדרפור.

¹⁸ ראה: <http://www.refworld.org/docid/4ba0de182.html>

דיון והחלטה: בדיון הועלו מקורות מידע באשר לסכסוך העקוב מדם בחבל דרפור, כמו גם נושאים שונים ורבים בהם נמצא חמבקש לא אמין בעדותו. עם זאת, מערכת המקלט, כמו גם בית הדין לעררים, קיבלו את טענת חמבקש בנוגע למוצאו כסוגי משבט אמריקאי שמקורו בחבל דרפור. בית הדין קבע כי קיימת סבירות גבוהה שחמבקש יירדף ויאולץ להתגייס לצבא חמבצע פעולות הזכות לגינוי בינלאומי. באשר לעילת לרדיפה קובע בית הדין כי אחת העילות היא גזע וכי די בכך:

One reason for the risk to the appellant is his race (ethnic-African, of the Quran tribe, from Darfur). Other reasons may also exist, but it is not necessary to explore the matter further. The relevant Convention ground is race.

לסיכום, קובע בית הדין כי יש לחכיר במבקש כפליט.

4. אוסטרליה, RRT Case No. 0807432, 2010.

רקע לבקשת המקלט (הצגת המקרה): חמבקש הוא בגיר, אזרח סודן, שמוצאו בחבל דרפור (שבט פור). חמבקש הגיע לאוסטרליה בשנת 2005 מלוח באשתו, אזרחית קטאר ובניו הקטינים, לאחר שנים רבות בהן התגוררו בקטאר. חמבקש טען כי הוא חושש מרדיפה על ידי שלטונות סודן משום חיתו אדם מלומד ממוצא אתני פור ובשל דעותיו הנוגדות את דרכו של המשטר הסודני. חמבקש טען לפחד מן השלטונות שעלולים לייחס לו התנגדות למשטר בשל מוצאו והרקע שלו (לרבות שהותו מוחץ למולדתו במשך שנים).

דיון והחלטה: הטריבוטל חמבקש לדון בשתי סוגיות: ראשית, האם חמבקש הוכיח קיומו של פחד מבוסס היטב מרדיפה על בסיס היסודות חקבועים באמנת הפליטים באם ישוּב למדינת מוצאו; ושנית – האם ניתן לכפות על חמבקש לשוב לקטאר. החלטת הטריבוטל הייתה שבחיעדר ראיה ברורה לכך שיש לחמבקש אפשרות לקבל מעמד בקטאר, על אוסטרליה לספק לו חגנת מכוח אמנת הפליטים, משום סיכוי ממשי שיירדף על רקע היסודות חקבועים באמנת הפליטים באם ישוּב לסודן.

¹⁹ ראה: <http://www.refworld.org/docid/4bbca1762.html>

5. צרפת, 2010, M. T., n° 10006384
Cour nationale du droit d'asile, 17 décembre 2010, M. T., n° 10006384

דקע לבקשת המקלט (הצגת המקרה): המבקש הוא אורח סודן שמוצאו בעיר טאוולח שבחבל דרפור (שבת ואגוזאוח). המבקש טען שאזור מגוריו הותקף על ידי הג'אנאאוויז בפברואר 2004 ובאוקטובר 2007, וכך איבד את אביו ואחיו. המבקש נמלט ללוב זמנם לצרפת. מערכת המקלט דחתה את בקשתו למקלט בפברואר 2010. בערעורו לבית המשפט חלאומי לענייני מקלט (CNDA), חשענז המבוקש היה מקלט מדיני או לכל הפחות הגנה משלימה.

דין החלטת: בית המשפט טען ראשית שהרדיפה ממנה חושש המבקש אינה נוגעת לאחד מן היסודות הקבועים באמנת הפליטים. עם זאת, בית המשפט קבע שכיון שאזור מגוריו של המבקש נמצא במרכזו של קונפליקט מזוין, ומפאת גילו הצעיר של המבקש, תרענן לו "הגנה משלימה". יצוין, כי הזכויות המוענקות לחוסים תחת "הגנה משלימה" בצרפת²⁰ כוללות הנפקת תעודה מזוהה ומסומן נסיעה, מעמד של תושבות ארעית, סיוע סוציאלי וקצבאות. כמו כן, החל משנת התושבות החמישית, זכאי המבקש לתבטחת חכנסת.

²⁰ ראה: <http://www.asylumdatabase.eu/en/case-law/france-cnda-17-december-2010-mr-l-n%C2%B010006384#content>

²¹ ראה: Canada: Immigration and Refugee Board of Canada. France: Subsidiary protection and the identity and travel document (titre d'identité et de voyage, TII); the rights of individuals granted subsidiary protection; how to obtain a TII; the possibility of renewing a TII when the bearer is outside France and the TII has expired. 13 October 2006, FRA101741.FE [accessed 17 August 2014]. available at: <http://www.refworld.org/docid/451147327.html>